

De **Werkgroep Liturgie** denkt na over de vorm van de eredienst. Deze kijkt hierbij ook naar andere kerken en gezindten en de vormen die zij hanteren. Deze keer wil ik graag samen met u kijken naar *'de kerstcyclus: een periode vol feestdagen'*.

De Kerstcyclus of Kerstkring is de eerste periode van het kerkelijke jaar. Deze begint met de eerste zondag van de Advent (eind november / begin december). Ze duurt tot na Epifanie (= 6 januari), tot aan 2 februari¹, de vierde zondag daarna. Na de Kerstcyclus begint de gewone tijd door het jaar alvorens de paascyclus aanbreekt.

Als we het over Kerst hebben, denken we meestal alleen aan eerste en tweede kerstdag. Er gaan echter nog feestdagen vooraf en ook nog erna. Deze feestdagen hangen samen met de viering van de geboorte van Jezus. Wist u dat er na de Advent (de voorbereiding) nog twaalf dagen Kerst zijn? Van deze twaalf dagen zijn de eerste twee de bekende kerstdagen. Na deze kerstdagen volgen nog een aantal dagen, waaronder o.a. de 'Driekoningen' op 6 januari. De Kerstcyclus is een periode vol feestdagen. Dus, eigenlijk meer dan alleen de twee bekende kerstdagen.

Keizer Aurelius² stelde 25 december in als het geboortefeest van de god Sol Invictus (= de Onoverwinnelijke Zon). Als reactie op dit nieuwe heidense feest stelde de kerk van Rome daarom 25 december in als hun herdenkingsfeest van de geboorte van Jezus. Daar hadden zij goede redenen voor. Zag de profeet Maleachi (3 : 20) de Verlosser immers niet als 'de zon der gerechtigheid'? Is Hij niet 'de opgaande zon' waarover psalm 19 : 7 spreekt? Sprak de evangelist Johannes (8 : 12) niet over Hem als 'het ware Licht van de wereld'? Zo konden de Romeinse christenen tegen hun heidense medeburgers antwoorden dat zij het feest van de ware 'Zon' en het ware 'Licht' vierden. Want alleen Christus kon de wereld Licht en Heil brengen.

Vandaag de dag zie je op onze kerstdagen overal kerstbomen en kerstversieringen. Vaak wordt er uitgebreider gegeten. Mensen nodigen elkaar uit om samen gezellig de Kerst te vieren.

Wat maakt de kerstdagen voor ons zo bijzonder?

* De Kerst kaarslichten zijn symbool voor hoop. We hopen op verlossing van de donkere kant van deze wereld; de komst van het goede. Licht betekent symbolisch de geboorte van Jezus Christus in ons hart. De dagen worden weer langer. De groene kleur van de kerstboom is symbool voor 'nieuw leven'.

* Kerst is een feest van de familie. Bij elkaar zijn, erbij horen; samen eten, bidden, zingen en samen naar de kerk gaan. Voor elkaar zorgen; kerstpakketten uitdelen, maaltijd voor daklozen. Samen bij elkaar komen en vieren in kerstvieringen en kerstbijeenkomsten.

¹ 2 februari: Maria Lichtmis', katholiek feest ter herdenking van het zuiveringsoffer dat Maria 40 dagen na de geboorte van Jezus volgens de Joodse wet moest brengen. Opdracht van de heer in de Tempel.

² Keizer Aurelius: regeerde over het Romeinse rijk van 161 – 180.

* Kerst is een feest van vrede. De boodschap van de engelen: Vrede op aarde. Wapenstilstand in oorlogstijd. Een feest van bezinning. Zullen de machthebbers in deze tijd ons vrede kunnen bieden? Gods antwoord komt uit onverwachte hoek: de geboorte van een onschuldig en kwetsbaar kind, in een plaatsje achteraf, blijkt het begin van iets nieuws: 'U is heden de Heiland geboren, Christus de Heer!'

* Kerst is een feest van Belofte. Een belofte van geluk aan de eenvoudige, de bedroefde, de hongerige, de barmhartige, de vredestichter en rechtvaardige.

Het tweede hoogtepunt van de Kerstcyclus, 'Epifanie' op 6 januari, is het feest van de verschijning van de Heer; in het Westen ook 'Driekoningen' genoemd. Het heeft een oosterse oorsprong. Clemens van Alexandrië³ beschrijft aan het begin van de derde eeuw al een gnostisch⁴ feest van de doop van Jezus. De Egyptenaren hadden namelijk de gewoonte om van de nacht van 5 op 6 januari het geboortefeest te vieren van de god Aeon, de god van tijd en eeuwigheid. Daarbij werd water uit de Nijl geschept. De christenen van Alexandrië hebben deze heidense feestdag wellicht aangegrepen om de geboorte van Christus te herdenken. Van daaruit verspreidde het zich in de loop van de derde eeuw over het gehele Oosten. Het geboortefeest van Christus raakte zo ingeburgerd.

De naam 'Epifanie' verwijst ook naar de openbaring van een godheid of naar de plechtige verschijning in het openbaar van een keizer bij een bezoek aan een stad in zijn rijk. Het gaat op deze dag, dus, om de verschijning van Christus in zijn goddelijke en reddende grootheid. Zo openbaarde hij zich aan de drie wijzen, maar ook bij zijn doop in de Jordaan en bij het wijnwonder te Kana. De openbaring van de Heer is in het Oosten al van zeer vroeg een 'combinatiefeest' geworden: de geboorte van Jezus, zijn doop in de Jordaan en het wijnwonder te Kana. Deze drie gedachtenissen openbaren Jezus goddelijke identiteit. Dat leidde in Oost en West tot een zekere verdubbeling. Oost en West namen in de tweede helft van de vierde eeuw elkaars geboortefeesten over, maar wel ieders met een eigen accent. In het Westen is op 6 januari in de Middeleeuwen de nadruk meer komen te liggen op de aanbidding door de drie koningen. Het Oosten beleefde vooral aspecten als het koningsschap van Christus en de bruiloft tussen de Heer en zijn kerk.

De werkgroep liturgie wenst u allen een gezegende kersttijd toe.

³ Clemens van Alexandrië: kerkvader, kerkelijk schrijver, het eerste lid van de kerk van Alexandrië en hoofd van de Catechetenschool van Alexandrië. Zijn leraarschap was toonaangevend; ± 125 / 150 – 215 n. Chr.

⁴ Gnosticisme: verzamelbegrip voor leringen en praktijken die afweken van het confessionele christendom; mystieke, geheime (in de betekenis van 'verborgen') kennis.

De oude droom

Er was eens een droom en die droom leek vervlogen
En hij scharrelde eenzaam en oud door de stad
Door vrienden van vroeger verlogend bedrogen
Een karikatuur die zijn tijd had gehad
En die stokoude droom ging langs deuren van huizen
Waar ooit hij het stralende middelpunt was
Geliefd en aanbeden, een held in 't verleden
Met een kroon op zijn hoofd en met vleugels van glas

En hij nam ons mee, langs wegen van liefde
Naar hoog in de bergen, naar toppen van kracht
En het uitzicht daarboven was niet te geloven
Zo mooi en zo ver en nog nooit zo bedacht
Maar die stokoude droom zwerft nu door de straten
Verhongerd, vermagerd, verarmd en half blind
Niemand heeft tijd om wat met hem te praten
Alleen af en toe nog een gek of een kind

Dus als je hem tegen komt een dezer dagen
Haal hem in huis, probeer het een keer
Geef hem een stoel en dan moet je hem vragen
"Hee ouwe droom, hoe zat het ook weer
Dat jij ons meenam langs wegen van liefde
tot hoog in de bergen, naar toppen van kracht
De wereld hervormen, de hemel bestormen
Met nieuwe ideeën, nog niet eerder bedacht

Want die stokoude droom heeft nog heel veel te geven
Hij heeft een geheim en dat zijn wij soms kwijt
Maar hij zal ons ook allemaal overleven
Hij is zo oud als de wereld, maar zo jong als de tijd
Maar je moet hem beschermen, je moet hem verzorgen
Je moet hem koesteren onder de zon
Je moet hem vertrouwen, en vandaag al of morgen
Weet je het weer waar het ooit om begon

Dan neemt hij je mee weer langs wegen van liefde
Tot hoog in de bergen, naar toppen van kracht
En daar zal dan blijken dat je verder kunt kijken
En hoger kunt reiken dan je ooit had gedacht
(Paul van Vliet).